

Nr. 01 | januari 2014 |
36ste jaargang |
verschijnt niet in augustus |
P 408.654

Alles heeft zijn tijd...

Verenigde Protestantse
Kerk in België
vpkb.be

Inhoud

Schriftwerk / Woord van de voorzitter

Ds. Jan van den Berg: Alles heeft zijn tijd	blz. 3
Ds. Steven Fuite: Busan concreet	blz. 4

In het vizier: Alles heeft zijn tijd

Ds. Ernst Veen: Alles heeft zijn tijd (behalve God)	blz. 5
Dr. Dick Wursten: Turn, turn, turn	blz. 7

Nederlandstalige communautaire coördinatie

Ds. Ina Koeman: Verslag over de Vlaamse Diaconale Dag	blz. 8
Protestantse Omroep	blz. 9
Jeugd: ProJOP-nieuws	blz. 10

Coördinatie Kerk en Wereld

Steuncampagne Responsible Young Leaders	blz. 11
Oproep voor de Filipijnen	blz. 12

Coördinatie Bezinning en Dialoog

Prof. dr. Peter Tomson: De kindheidsverhalen van Lucas	blz. 13
Fairsterk je kerk	blz. 15

Brief van de Faculteit

blz. 16

Van hier en daar

Wereldlepradag	blz. 17
dr. Dick Wursten: het nieuwe liedboek	blz. 18

Overlijden: ds. André Vogel

blz. 20

Uit de redactie

Mijn leven is een splinter aan de tijd, een oogwenk slechts van een oneindig heden. (...) Mijn tijden zijn in Gods verheven hand. (...) Altijd zal Hij mij wel bewaren. Toepasselijke woorden uit een mooi (nog onbekend) lied (847) van het nieuwe Liedboek (2013), die passen in deze nieuwjaarsperiode en ook bij de artikelen over vaders tijd (overpeinzingen n.a.v. het bijbelboek Prediker) die u in deze Kerkmozaïek aantreft.

In dat nieuwe Liedboek zoek ik tevergeefs en daardoor teleurgesteld naar dat andere (bekende) lied over de verglijdende tijd van de Nederlandse schrijver/dichter Rhynvis Feith (1753-1824): *Uren, dagen, maanden, jaren, vliegen als een schaduw heen! Ach, wij vinden waar wij staren, niets bestendigs hier beneên! Op de weg die wij betreden, staat geen voetstap die beklijft; Al het heden wordt verleden (...) Gij, Gij blijft mij altijd over, Gij blijft eindeloos mijn God. (...) Gij blijft, die Gij waart, mijn Vader, wat verander, wat verkeer!* Het was mij altijd al een raadsel waarom dat mooie, zowel filosofische als vrome, lied niet in het Liedboek der kerken (1973) stond en nu is mij dat raadsel nog groter. Kon het er in het dikke nieuwe Liedboek met haar 1016 liederen niet meer bij? Enfin, voor verdere (kritische) kanttekeningen bij het nieuwe Liedboek verwijs ik u graag naar het artikel van Dick Wursten *Een nieuw boek...met geestelijke liedjes*.

Daarnaast nog veel meer lezenswaardige bijdragen (over de kindheidsverhalen van Lucas; over oecumenische conversaties en boeiende informele ontmoetingen in Busan (Assemblée Wereldraad van Kerken), waar te ontdekken viel dat *wij vaak denken een boodschap voor hen te hebben, eraan voorbij ziende dat zij een boodschap zijn voor ons*; over de voorbije Vlaamse Diaconale dag die zich bezon op vraagstukken rond oorlog en vrede... en nog veel meer.

De redactie wenst u een gezegend, vredevol en gelukkig Nieuwjaar.

Ernst VEEN

Alles heeft zijn tijd

Dit kopje heeft zijn oorsprong in het Bijbelboek Prediker en wel in hoofdstuk 3. Daar krijgt een mens een eigen tijdsritme. Deze poëtische tekst heeft een bijzondere klank gekregen. In zeven verzen van elk twee blokken wordt telkenmale een these en een antithese gegeven. Vaak zijn die inhoudelijk zeer verwant. Elke these en elke antithese begint met het gebruikelijke Hebreeuwse woord voor *tijd*: 'et. Dat komt hier derhalve 28 keer voor. Dit herhalende (met een moeilijk woord anaforische) gebruik van het woord *tijd* geeft de tekst een sterk ritmisch karakter.

Van de welgeteld 296 keer dat dit woord in de Hebreeuwse Bijbel voorkomt, neemt Prediker er 40 van voor zijn rekening. En in hoofdstuk 3 van Prediker komt het behalve de 28 genoemde nog 3 keer voor, te weten in vers 1, 11, en 17. De oplettende lezer van de Nieuwe Bijbelvertaling zal zeggen: hé, ik zie het nog een 2de keer in vers 11, maar hier openbaart zich het lastige van bijbel vertalen: het daar gebruikte woord voor tijd is 'ôlam: 'lange tijd'.

Prediker heeft dus met 15 procent van het totaal van tijd het denken over tijd een eigen karakter te midden van de Bijbelse boodschap gegeven. Nadenken over de tijd van het leven in al zijn aspecten. Dat behoort tot het eigene van de wijsheid. In alles speelt het vergankelijke van de mens een grote rol. We zien dat in de contrastwerking van elk blokje: *baren//sterven, planten//rooien*, in vers twee, *doden//helen, afbreken//opbouwen*, in vers 3, enzovoort, en zo verder. De symmetrie is helder en duidelijk. Soms gaat het positieve voorop, en soms het negatieve. Bij elk positief moment in het menselijk bestaan, past het om na te denken over het negatieve. En omgekeerd: bij elk negatief moment in het menselijk bestaan, past het om na te denken over het positieve. Zo gaat het maar door.

Behalve in het laatste blokje: *liefhebben//haten, oorlog//vrede*. Hier krijgt de gekruiste opstelling (*a//b, b//a*) (met een moeilijk woord chiasmatische opstelling) het door de schrijver beoogde extra effect: begin en einde zijn positief, niet alleen in dit vers, maar in het geheel van de zeven verzen.

Zo begint de menselijke tijd met de baring, maar eindigt niet met de dood, maar met het besef van vrede. God speelt bij dit alles geen rol, zo lijkt het toch. Pas in het

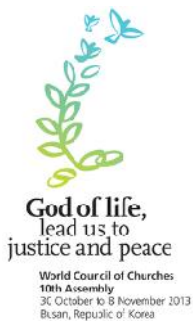
volgende prozaïsche gedeelte van hoofdstuk 3 komt Hij 6 keer (vers 10, 11, 13, 14(2x), 15) te voorschijn (de nieuwe vertaling heeft er 7 keer van gemaakt, maar dat is te mooi om waar te zijn). In de beschouwingen zegt de ik-figuur: *God heeft alles wat er is de goede plaats in de tijd ('et) gegeven, en ook heeft Hij de mens inzicht in de tijd ('ôlam) gegeven.*

En in het midden van die 6 keer dat God genoemd wordt, staat er genoteerd dat *al het goede ... is ... een geschenk van God* (vers 13). Zo heeft Prediker een juist inzicht gekregen en het verbonden met zijn geloof in God. Het repetitieve van het eerste deel komt terug in de uitspraak van vers 15: *Wat er is, was er al lang, wat zal komen, is er altijd al geweest. God haalt wat voorbij is altijd weer terug.* De kringloop van het menselijk bestaan, geboren worden, leven, het leven doorgeven, en sterven, het wordt hier met het goddelijke in verband gebracht. De Zwitserse theoloog Emil Brunner (1889-1966) noemde dat '*der Transzendenz innerhalb der Immanenz*'.

Ik wens u veel zicht op de tijd met het oog op het nieuwe jaar.

Ds. Jan van den Berg,
predikant te Brasschaat.

Busan concreet

Eind oktober/begin november 2013 mocht ik namens onze VPKB ruim tien dagen in het Zuid-Koreaanse Busan deelnemen aan de Assemblée van de Wereldraad van Kerken. Een waar voorrecht. Vele duizenden deelnemers, zo'n 800 kerkleiders met stemrecht, komend van overal, debatterend in plenaire zittingen, van gedachten wisselend in oecumenische conversaties en niet te vergeten: de talloze boeiende informele ontmoetingen. Het is teveel om op te noemen.

Erg getroffen ben ik door hoe op indringende wijze gesteld werd, dat de missie van de Kerk erin bestaat zich te laten gezeggen door de armen der aarde, de gemarginaliseerden. Dat, waar wij vaak denken een boodschap voor hen te *hebben*, eraan voorbij zien dat zij een boodschap *zijn* voor ons. Een beetje zoals de arme Lazarus voor de rijke man in de evangeliebeschrijving van Lucas. Dat is voor velen een Copernicaanse wending in hun denken.

Daarmee samenhangend zag ik in Busan de situatie van onze Belgische Kerk op wereldschaal gespiegeld. Bij de oprichting van de Wereldraad vormden de aangesloten kerken nog de meerderheid van de niet-Rooms-katholieke christenheid. Dat is inmiddels veranderd. Herkenbaar in eigen land, toch? Des te meer trof me de dynamische zoektocht naar de eigen identiteit van de kerken van de Wereldraad. Ook dat is zo herkenbaar. Anders dan in nogal wat andere kerken gebeurt, willen wij als VPKB niet alleen een kerk zijn die mensen persoonlijk geborgenheid biedt, niet alleen een kerk zijn die ruimte

biedt aan individueel en zeer divers geloven. Dat ook, zeker en volop! Maar wij willen zoveel meer doen en al doende zoveel meer zijn. Het behoort tot onze eigenheid de stem van de lijdende mensen te horen en aansluitend bij de roep van de oudtestamentische profeten en de Man van Nazareth die sprak: *Zalig de armen*, op te staan tegen structureel onrecht. Er zijn zovelen voor wie deze aarde niet een gezegende plek is; er zijn er zovelen waarin, voor wie zijn ogen opent, Hij ons verschijnt, de Heer der Kerk.

Bemoedigend voor ons als VPKB is ook - en dat deel ik met Laurent Schlumberger, de voorzitter van de Eglise Protestante de France die tijdens de plenaire zittingen mijn rechterbuurman was - dat de kerken die zich landelijk in een minoriteitssituatie bevinden, in diverse gesprekken in Busan veel in te brengen hadden. Zeker als het verenigde of verenigende kerken betreft, is er vanuit de levenservaring als én diverse én verenigde kerk, veel te vertellen over samen kerk zijn.

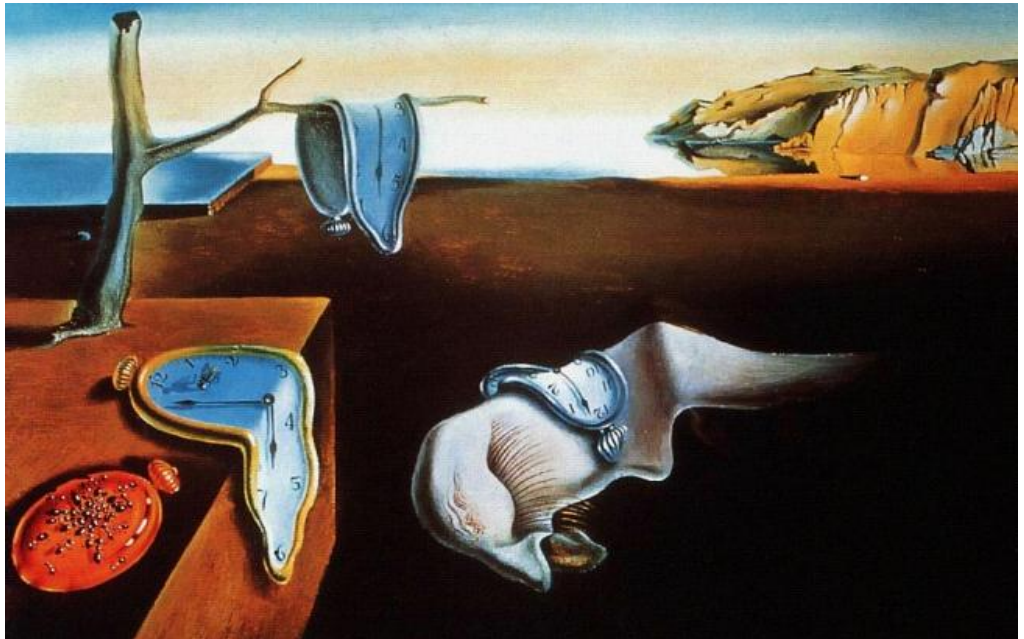
Tenslotte nog dit: net als onze VPKB hebben meerdere kleine kerken die in hun eigen land duidelijk minoritair zijn, de neiging zich op zichzelf terug te plooiën en zich terug te trekken uit grotere verbanden. *Wat doen we daar, we hebben zelf al genoeg problemen, wat kunnen wij daar nu gaan doen of betekenen?* Evenals voor een individueel mens met persoonlijke problemen, ligt voor een kerk die zich bevraagd weet, de toekomst niet in de keuze voor het isolement. En zo is dat niet alleen voor ons als VPKB. Wat geldt voor onze VPKB op wereldschaal en in de Wereldraad, geldt evenzeer voor kleinere VPKB-kerken op nationaal vlak. Ieder heeft wel iets te brengen, aan tijd, energie en inzet. Eigenlijk draait de hele kerk op niet meer dan op vijf broden en twee vissen. En slechts al aandragende blijkt er veel te halen, alleen aandragend openen zich nieuw perspectieven. Delen = vermenigvuldigen. Dat is het kwetsbare maar niet kapot te krijgen Evangelie.

Ds. Steven H. FUIITE,
voorzitter synodale raad.

Alles heeft zijn tijd (behalve God)

Wat is dat eigenlijk tijd? De natuurkunde is hem op het spoor in de zogeheten ruimte-tijd dimensie. Maar die geheimzinnige vierde dimensie kunnen we niet zien, horen of vastpakken. Hij is zintuiglijk niet waarneembaar, zoals bijvoorbeeld licht, geluid, of de wind. Toch is hij alomtegenwoordig, zonder ophouden altijd aanwezig, meer nog dan licht, geluid of de wind. Want voor licht, geluid of de wind kun je bijvoorbeeld nog vluchten, voor de tijd niet. Er valt niet aan te ontkomen. Of je je nu op de aarde bevindt of op de maan, de tijd is overal en

aan zijn dictaat valt niet te ontkomen. Zijn dictaat van begin, maar ook van einde. We worden op een tijd geboren, maar we worden ook weer op een tijd geveeld. Alles is aan de tijd onderworpen. Prediker formuleert dat aldus: Voor alles wat gebeurt is er een uur, een tijd voor alles wat er is onder de hemel.

Wat de Prediker betreft is overigens wel duidelijk dat hij ons met zijn beschouwing over de tijd geen natuurkundes geeft. Hij heeft het niet over de tijd als geheimzinnige vierde dimensie, maar over de tijd als het geheel van de gebeurtenissen: *voor alles wat gebeurt* is er een uur... Onze tijd is immers altijd verbonden met concrete gebeurtenissen, met dat wat geschiedt, geschied is, of zal geschieden.

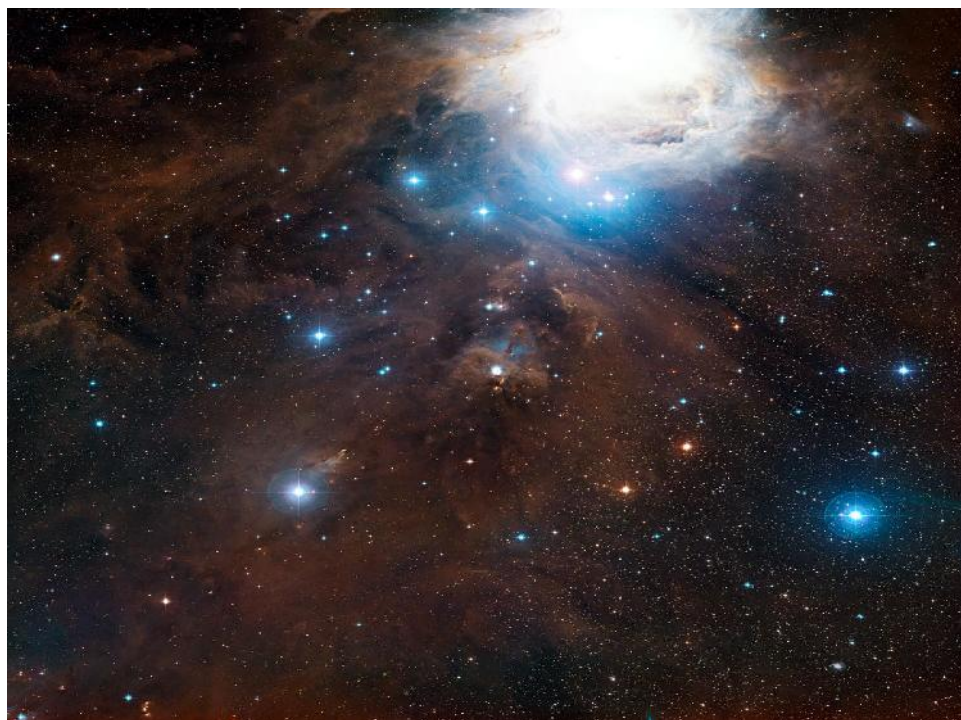
Tegenstellingen

Nu, wat de Prediker daarover te zeggen heeft, blijkt niet erg hoopvol en bemoedigend. Want het is opvallend dat hij de loop van de geschiedenis, de loop van de tijd, typeert als een reeks van tegenstellingen. Als een niet aflatende gang en ritmiek van heen, maar ook van weer, van wel, maar ook van niet, van goed, maar ook van kwaad: *Er is een tijd om te baren en een tijd om te sterven, een tijd om te planten en een tijd om te rooien, een tijd om te doden en een tijd om te helen, een tijd om af te breken en een tijd om op te bouwen, een tijd om te huilen en een tijd om te lachen...* - en zo gaat hij maar door: *een tijd om te rouwen en om te dansen, een tijd om te beminnen en om te haten, een tijd van oorlog en*

een tijd van vrede... Zo ziet de Prediker dus de menselijke geschiedenis: als een eindeloze gang van tegenstellingen.

De vergetelheid

Maar wie zou het niet willen: alleen maar liefde en geen haat. Alleen maar goed en geen kwaad. Alleen maar vreugde en geen tranen. Alleen maar gezondheid en geen ziekte. Maar de menselijke geschiedenis is nu eenmaal anders: net als de mens zelf is de geschiedenis een vat vol tegenstrijdigheden. Niet alleen het goede, maar ook het kwade, niet alleen het licht, maar ook het donker, niet alleen het recht, maar ook het onrecht heeft onder de hemel z'n tijd, aldus de Prediker. Daar komt bovendien nog iets ontmoedigends bij, namelijk de vergetelheid. De Prediker schrijft daarover: *Er is geen heugenis, geen herinnering van de vorige tijden, en ook van de latere tijden zal er geen heugenis wezen...* Kortom: van de menselijke geschiedenis blijft op den duur niet veel meer over, zelfs nauwelijks nog een herinnering. De gebeurtenissen zakken uiteindelijk weg in de vergaarbak van het verleden. Alles is gedoemd om vergeten te worden en dus om te verdwijnen. Misschien is

dat wel één van de diepste pijnen in een mensenleven. Dat het vergankelijk is. Dat het voorbijgaat. Dat we vaarwel moeten zeggen. Los moeten laten. Afscheid moeten nemen. Dat alles vergaat en verdwijnt. Of het nu om een lang of kort, rijk of arm, goed of slecht, roemrijk of onbetekenend leven gaat. Alles heeft zijn tijd, maar dus ook zijn begrenzing. Zijn begin, maar ook zijn einde. Het doet denken aan wat de grote Russische schrijver Vladimir Nabokov ooit schreef: *De wieg schommelt boven een afgrond en met ons gezonde verstand weten wij dat ons bestaan slechts een flits is tussen twee eeuwigheden van duisternis.*

Tussen tijd en boventijdelijkheid

Dat is geen erg opwekkend en bemoedigend beeld van onze tijd en geschiedenis, dat de Prediker ons voorhoudt. De geschiedenis als een reeks van tegenstrijdigheden die vervolgens ook nog eens in de vergetelheid ten onder gaan, prijsgegeven aan tijd en de tijdelijkheid. Maar dan ineens, en na zo'n indringend verhaal over de fatale tijd en geschiedenis zou je het eigenlijk niet meer verwachten, dan ineens stijgt de Prediker aan het slot van zijn verhaal dan toch boven de tijd en de tijdelijkheid uit. Ineens horen we hem aan het slot niet meer spreken over de tijd, maar over de eeuwigheid. Want dan schrijft hij: *Ik heb ingezien dat al wat God doet voor eeuwig is.* Dat begrip *eeuwig* nu is wel voorgesteld als *eeuwige tijdsduur*. Eeuwigheid als oneindige tijd. Maar in de Bijbel is het begrip eeuwigheid in essentie geen tijdsbegrip, maar een begrip dat boven de tijd uitgaat. Een begrip dat aanduidt dat God boven en buiten de tijd staat. Dat God dus niet aan de tijd is onderworpen. God staat in de bijbel, om het in natuurkundige termen te zeggen: buiten en boven de ruimtetijd-dimensie. Niet God is ondergeschikt aan ruimte en tijd, maar ruimte en tijd zijn on-

dergeschikt aan God. Dat is de diepere zin van de woorden van de Prediker als hij na zijn lange litanie over de tijd plotseling schrijft: *Ik heb ingezien dat al wat God doet voor eeuwig is.* En zo horen we diezelfde Prediker die eerst zei dat onze geschiedenis ten prooi zal vallen aan de vergetelheid, tot slot echter zeggen: *God haalt wat voorbij is altijd weer terug.* God haalt weer terug en brengt weer terecht wat ten prooi gevallen is aan de vergetelheid en de vergankelijkheid.

Hoop

Daarin bestaat de hoop van die verder zo hopeloze Prediker en ook onze hoop: dat God ons uittilt uit de tijdelijkheid en vergankelijkheid en dat Hij ons bevrijdt uit de tegenstellingen-spiraal van de tijd en daarmee uit de

noodlotsgang van onze geschiedenis, wat ook wil zeggen: uit de duisternis van onze vergankelijke tijd, naar het licht van Gods onvergankelijke eeuwigheid.

Ds. Ernst Veen,
predikant te Leuven.

Drukkerij de Jonge

Jarenlang is *drukkerij de Jonge* een begrip geweest in protestantse middens. Deze hofleverancier van de VPKB en van haar voorlopers mag zij met recht een *protestantse drukkerij* genoemd worden. Onmogelijk is het om in enkele woorden weer te geven wat de drukkerij door al die jaren heen betekend heeft.

Helaas, en nadat het al meerdere achtereenvolgende jaren slecht ging met de financiële situatie, moest de drukkerij onlangs de boeken neerleggen. Hoewel er werkelijk het uiterste gedaan is om de drukkerij overeind te houden, bleek er uiteindelijk geen keus meer. Wij wensen hen die zich door het beëindigen van de werkzaamheden van de drukkerij persoonlijk getroffen weten, sterkte toe. Het doet pijn om afscheid te nemen van dit protestantse monument dat de boekdrukkunst, van meet af aan het protestantisme zo gunstig gezind, op een voortreffelijke wijze beoefende en het zaad van het woord van en over een liefhebbende God verspreidde. (SHF)

Turn, turn, turn,

Music Pete Seeger
Words adapted from the Book of
Ecclesiastes

Refrain:

To Everything (Turn, Turn, Turn)
There is a season (Turn, Turn, Turn)
And a time to every purpose, under Heaven

A time to be born, a time to die
A time to plant, a time to reap
A time to kill, a time to heal
A time to laugh, a time to weep *Refrain*

A time to build up, a time to break down
A time to dance, a time to mourn
A time to cast away stones, a time to gather stones together *Refrain*

A time of love, a time of hate
A time of war, a time of peace
A time you may embrace, a time to refrain from embracing *Refrain*

A time to gain, a time to lose
A time to rend, a time to sew
A time for love, a time for hate
A time for peace, I swear it's not too late *Refrain*

http://www.youtube.com/watch?v=W4ga_M5Zdn4

Dit lied van Pete Seeger, een invloedrijke folk-zanger en activist, is het meest bekend geworden door de versie die *the Byrds* er in 1965 uitbrachten. De tekst is gebaseerd op Prediker 3.

In een interview in 1988 verklaarde Seeger: 'Ik lees niet bepaald vaak in de Bijbel. Wel blader ik er af en toe wat in en dan verbaas ik me zowel over de dwaasheden die erin staan als over de wijsheid die je er soms in aantreft. Dit gedeelte trof me vanwege de poëtische kracht. Ik bedacht er een refrein bij en toen kwam de melodie bijna vanzelf... Ik vind de versie van *the Byrds* erg mooi trouwens, *all those clanging steel guitars*, die klinken als een klok.'

Dat Seeger een protestzanger bij uitstek was, komt ook in dit lied tot uiting. Het hoort bij de jaren 1960 en past bij de protesten tegen de oorlog in Vietnam, die toen

volop woedde. De bijbeltekst eindigt al niet neutraal, maar met *a time for peace*... Dan volgen de enige 6 woorden – naast het hypnotiserende *turn-turn-turn* – die Seeger zelf geschreven heeft: *a time for peace, I swear it's not too late*. Als u beseft dat dezelfde Seeger ook degene is die het Civil-rights lied *We shall overcome* populair heeft gemaakt dan dat op kant 2 van de LP van *The Byrds* een cover staat van Bob Dylan's *The times they are a-changin'* dan is de boodschap wel duidelijk.

dr. Dick WURSTEN,
inspecteur PEGO.

Vlaamse Diaconale Dag

19 oktober in Kortrijk

Traditiegetrouw is de Vlaamse Diaconale Dag op de derde zaterdag van oktober. Al jaren. Dus ook nu. Het was een rijke dag. Hieronder vindt u een kort verslag.

Na een psalm, een gebed en het lied *Abide with me*, dat in de Menenpoort in Ieper bij elke herdenking wordt gezongen, startte ds. Arjan Knop zijn verhaal over *De oorlog 1914-18 en de nawerking in West-Vlaanderen*. Een knap en indrukwekkend verhaal. Na een heleboel cijfers – onvoorstelbaar hoeveel doden er toen zijn gevallen – ontdekten we aan zijn hand dat deze oorlog niet voor niets het bloedigste conflict aller tijden wordt genoemd. Afschuwelijk dat er hele ladingen soldaten op één dag konden omkomen. En de *leperitus* (het gifgas uit deze oorlog), doodde snel en ongemerkt. Het vertellen van verhalen houdt deze oorlog levendig, waardoor we ook inzicht kunnen krijgen in wat er in onze tijd aan oorlogen woedt.

Van plofkip naar blijke kip...

Daarop ging Sofie Vanonckelen, nationaal coördinator van Ecokerk, verder in. Op haar eigen levendige, enthousiaste

manier vertelde zij heel eenvoudig hoe wij allemaal betrokken zijn bij hedendaagse oorlogen. Meestal zonder we dat weten. De GSM, waarmee je bereikbaar bent, met zijn coltan (*), het vlees dat je eet, gemaakt van met sojadoorvoede koeien, waarvoor in Brazilië het regenwoud langzamerhand wordt leeggekap, de auto, waarmee we rijden, als *levende oliebruiker* (maar ook de lippenstift, het bloesje en de plastic zakjes)... Allemaal gewone dagelijkse dingen die ons onbewust en ongewild verbinden met oorlogen in de wereld.

Wij als consumensjes kunnen misschien niet zo gemakkelijk grote structuren ombuigen, maar we kunnen wel bewust bezig zijn met onze winkelwagentjes. Wat kopen we en waarom? We zouden ons telkens kunnen afvragen: welk effect heeft dit product op mij, op mijn medemens, op het milieu en op de toekomstige generaties... Eerlijke handel is toch al iets. Van plofkip naar blijke kip... Dat was een beetje de strekking van Sophie's verhaal, dat plezierig en zonder druk verteld werd.

Vrede door veiligheid en door rechtvaardigheid

Ds. Don Castelein, protestants opperaalmoezenier in het Belgische leger, vertelde gedreven over zijn engagement binnen de strijdkrachten. Over de geschiedenis en de betekenis van vredesmissies deed hij zijn best om ons daarvan de noodzaak te doen inzien: vrede door veiligheid en vrede door rechtvaardigheid was het motto waaronder hij zijn verhaal plaatste. *Onze jongens* bijstaan in deze missies en hen een moreel kompas bijbrengen ziet deze *vredesengel* als zijn belangrijkste taken. Hij draagt zijn uniform met zwier. Een *man in overtime* zoals hij zichzelf noemt, die vol liefde voor mensen, zijn eigen leven ervaart als Gods genade.

Ongeest van de wanorde

Na de heerlijk Kortrijkse soep vertelde ds. Gerrit Buunk ons over zijn ervaringen in Israël/Palestina (**). Een mooi, persoonlijk verteld verhaal over Joodse nederzettingen en Palestijnse dorpjes, jongetjes van beide bevolkingsgroepen, die elkaar het licht in de ogen niet gunnen, hopen de moeders en dappere zonen van beide kanten,

die vechten voor recht en vrede. *De kerk moet helpen om weerbaar te zijn tegen de ongeest van de wanorde*, zo getuigde Gerrit... En daarmee werd heel duidelijk hoe vrede als diaconale opdracht (de ondertitel van onze diaconale dag) kan worden gezien.

Vrede zoeken, vandaag

Door ds. Henk van Andel werden we nog even aan het werk gezet, nadat hij had verteld over de spanning tussen herdenken en gedenken. We hoeven tussen 2014-2018 NIET de helden van weleer te herdenken... we kunnen in die periode beter de slachtoffers gedenken, waarbij we, aan hen terugdenkend, leren inzien, wat vrede zoeken vandaag kan betekenen. In twee werkgroepjes dachten we erover na hoe we als kerk de grote verhalen van vandaag kunnen vertellen naar de omgeving toe... Bezinnend en vol hoop.

We eindigden met dankwoorden en met enkele mooie vredesliederen. De zegen van God is vanuit Kortrijk met ons meegegaan.

Ds. Ina KOEMAN,
Diaconaal missionair predikant
Antwerpen-Noord.

(*) *De oorlog in Congo gaat over jou*, schreef Independent-correspondent Johann Hari. Hij wees naar het *van bloed doordrenkte stuk slachtpartij* in je binnenzak. Hij bedoelde je mobiele telefoon. Daar zit coltan in. Flink kans dat die grondstof in het conflictgebied is gedolven. Congo herbergt naar schatting 65 procent van de wereldvoorraad van coltan. Het zwarte goud is een inkomstenbron voor de verschillende milities die in het gebied tegen elkaar strijden.

(**) Het *Programma voor Oecumenische Begeleiding in Palestina en Israël* (EAPPI) begeleidt Palestijnen en Israël's bij geweldloze acties. Het spant zich in voor bevordering en handhaving van het recht en voor de beëindiging van de bezetting van de Palestijnse gebieden door het Israëlische leger

Bijdragen voor het volgende nummer verwacht de redactie graag uiterlijk 15 Januari 2014.

Thema van het februari-nummer: *Reiztles*.

Protestantse Omroep vzw

Brogniezstraat 44
1070 Brussel

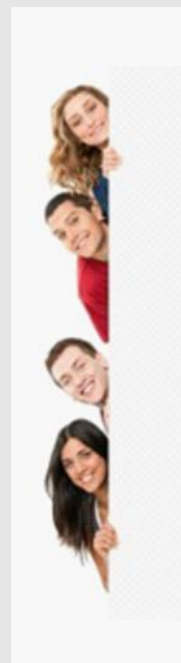
VRT Radio 1

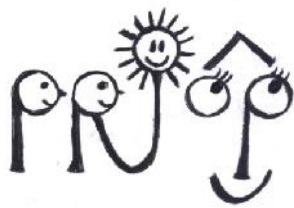
woensdag 15 januari - 20:03

Mens voor de mensen zijn:

Vrienden

Frank MARIVOET

ProJOP- nieuws

Het voetbaltoernooi was een gezellige sportieve dag. 12 teams streden om de wisselbeker die al sinds 1980 wordt overhandigd aan de beste VPKB-voetballers. Dit jaar waren we te gast in Oudenaarde, op initiatief van de kerk van Horebeke. Er werd enthousiast, fanatiek maar fair gevoetbald tussen de teams die allen uit jonge VPKB-leden bestonden. Deelnemende gemeenten waren Gent-Brabantdam, Turnhout, Horebeke, Antwerpen-Zuid, Antwerpen-Oost, Mechelen, Gent-Rabot, Hasselt en Dendermonde. Er kwamen zelfs nog een deelnemer en enkele supporters uit Brasschaat en Leuven. De cup ging uiteindelijk naar de jongemannen van FC Jesus uit Dendermonde, met een 2e plaats voor Biakoyé uit Hasselt en een 3e voor de Pottenstamper uit de Brabantdamkerk. Steeds meer kinderen en gemengde teams (jong en ouder, meisjes en jongens) nemen ook deel aan het toernooi, dit is een mooie ontwikkeling die we zeker meenemen naar volgend jaar, met enkele voetbal-gerelateerde leerpunten. Voor mij als jeugdwerker was het belangrijkste echter bij de jongeren die ik sprak het enthousiasme te merken waarmee zij deelnamen en het gevoel dat ze meebrachten: wat fijn, onze kerk leeft! Met die Geest verder! Groeten, Maria Euwema

ProJOP data:

04 januari:
Happy New Year Happening
(zie onder)

Hieronder vindt u de aankondigingen van komende jeugdactiviteiten. De flyers zijn te downloaden op www.projop.be. U kunt zich via de website ook inschrijven voor onze maandelijkse e-mailnieuwsbrief.

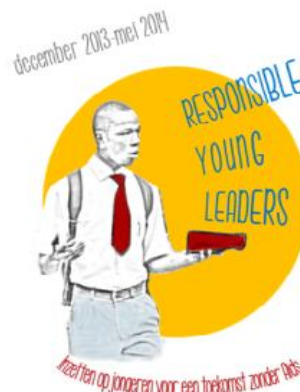

Steuncampagne

December 2013 - mei 2014

Responsible Young Leaders: voor een toekomst zonder aids

De nieuwe campagne van Protestantse Solidariteit *Responsible Young Leaders* is van start gegaan, meer bepaald ter gelegenheid van de Wereldaidsdag op zondag 1 december 2013, ook bekend als Aidszondag.

Wat maakt deze campagne zo bijzonder?

Haar vermogen om jongeren te bereiken en te mobiliseren – één van de meest kwetsbare groepen die getroffen worden door deze pandemie. Jongeren die beschouwd worden als *de speerpunt van de natie*. Via deze campagne wil Protestantse Solidariteit de jongeren beter wapenen en bewustmaken, zodat zij geen slachtoffers meer zijn maar beslissers en dit door zich *verantwoord* te gedragen en vooral door hun omgeving ervan te overtuigen hetzelfde te doen.

Wat dat betreft, illustreren de woorden van Amuri, een jonge Burundees van 21 jaar, perfect de geest van deze campagne. Hij verklaart: *mijn rol als jongere is anderen te helpen de gevaren van aids te begrijpen en hen te leren hoe ze zich daartegen kunnen beschermen*. De Executive Directeur van UNAIDS, Michel Sidibé, is een soortgelijke mening toegedaan: *de jongeren zijn niet alleen de begunstigden van de diensten ter bestrijding van HIV maar zij spelen ook een belangrijke rol als partners en leiders in de strijd tegen aids*.

Wie zijn de Responsible Young Leaders?

Zij zijn jong en vooral vastberaden om aids in Afrika te bestrijden. Zij vertalen hun engagement in een actieve rol binnen groepen van plaatselijke gemeenten, *stop-aidsclubs* en buitenschoolse centra waar zij sensibilisatie-

acties van allerlei aard leiden (toneelstukken, zang, animaties, radio-uitzendingen). Zij moedigen hun leeftijdgenoten aan om een opsporingstest te laten uitvoeren en zij openen het debat aangaande de individuele en maatschappelijke factoren die de verspreiding van het virus in de hand werken. Tussen 2012 en 2013 leidde Protestantse Solidariteit 250 jongeren op tot *change-makers* en in 2014 zullen er met uw steun NOG MEER opgeleid worden.

Zet uw Kerk zich in voor de RYL?

Wij hebben 60 plaatselijke gemeenten nodig, die bereid zijn om elk 400 euro in te zamelen om bij te dragen tot de opleiding van 360 jonge leiders. De actie laat toe 600.000 personen te bereiken en hen toegang te verschaffen tot sensibilisatie- en preventiediensten. Wij willen u graag helpen met de organisatie van een concert, een speciale kerkdienst, een duurzame maaltijd, een rommelmarkt of om het even welke actie die toe moet laten om geld in te zamelen voor deze campagne.

Neem meteen uw agenda en blokkeer een datum tussen januari en mei 2014! Start u ermee?

Heeft u nog vragen? Neem dan contact op met Sébastien Gavini: s.gavini@protestantsesolidariteit.be of bel 02 510 61 85.

Protestantse Solidariteit is een NGO van de VPKB. Zij steunt lokale actoren om de gemeenschappen die blootgesteld zijn aan HIV/aids en seksueel geweld in Afrika te steunen en de waardigheid van kwetsbare personen te promoten.

Volg ons op:
www.protestantsesolidariteit.be en op Facebook!

Om onze acties en meer bepaald de projecten rond de bestrijding van HIV/aids te steunen:

IBAN BE 37 0680 6690 1028

BIC GKCCBEBB

Mededeling: RYL2013

Filipijnen

Steun de slachtoffers van Haiyan

- De krachtige tyfoon Haiyan vult het nieuws met rampzalige beelden, die op ons scherm verschijnen. Een natuurramp, die de Filipijnen in een humanitaire crisis stort.
- Reageer en help de vele slachtoffers!
- U kunt hen steunen via Protestantse Solidariteit, lid van actalliance, een enorme humanitaire organisatie van meer dan 140 kerken in 140 landen en ter plaatse actief in de Filipijnen www.actalliance.org
- Stort op bankrekening:
- IBAN: BE 37 0680 6690 1028
- BIC: GKCCBEBB
- Op naam van Protestantse Solidariteit met de mededeling « Filipijnen »
- Voor meer informatie neem contact op met Sébastien Gavini:
- s.gavini@solidariteprotestante.be of 02 510 61 85.
- Met broederlijke groeten.

De kindheidsverhalen van Lucas

door Peter Tomson

De beginhoofdstukken van Lucas zijn sinds eeuwen de grote favoriet in de Kersttijd. Begrijpelijk: ze lezen als een bijbels sprookje. Een koninklijke Boreling wordt omringd door engelen en *mensen van Gods welbehagen*, die hem met hun orakelspreuken een bijzondere toekomst aanzeggen. Toch schuilt er ook een historische werkelijkheid achter deze verzameling legenden.

Godvruchtigen in Jeruzalem

Bekend en eindeloos afgebeeld zijn de drie godvruchtige koppels: Zacharias en Elisabeth aan het begin – Simeon en Anna aan het eind – Jozef en Maria in het midden. De hoogbejaarde Zacharias en Elisabeth, allebei uit priesterfamilies, waren *vrome en gelovige mensen, die zich strikt aan alle geboden en wetten van de Heer hielden* (Luc 1:6). De oude Simeon was wel geen priester maar toch *een rechtvaardig en vroom man, die uitzag naar de tijd dat God Israël vertroosting zou schenken*, en de bejaarde weduwe (H)anna was een priesteres die over het kind sprak *met allen die uitzagen naar de bevrijding van Jeruzalem* (2:25, 38).

Ook Jozef en Maria worden voorgesteld als een opmerkelijk koppel. Ze gingen *jaarlijks voor het Pesachfeest naar Jeruzalem* en deden alles rond de geboorte *zoals is voor-*

geschreven in de wet van de Heer (2:23, 41). Bovendien waren ze (althans Jozef) afstammelingen van David (2:4). Dat geslacht gold in het toenmalige jodendom, naast dat van Aäron, als een soort adel. Aäron had als priester een speciale taak in de eredienst, en David stond natuurlijk voor het koningschap van Israël.

Wat Lucas ons wil zeggen is dat het kindje Jezus geboren werd in een omgeving waarin het dienen van God, van Israël en van de mensheid als een hoge opdracht gezien werd. En niet alleen als een opdracht. Aller ogen zijn gericht op de messiaanse toekomst, op de *bevrijding van Jeruzalem* en de *vertroosting van Israël*.

Familietraditie

Dit alles hoeft niet alleen pure legende te zijn. Archeologen hebben in Jeruzalem een stenen beenderkistje uit het begin van de jaartelling gevonden met het opschrift *van het huis van David*. Klaarblijkelijk werd destijds de afstamming van David, evenals van Aäron, nauwkeurig bijgehouden. Daarbij legt niet alleen Lucas maar ook Matteüs het accent op de Davidische lijn, met duidelijke inspiratie van het slot van het boek Ruth (Ruth 4:18-22; Mat 1:1-17). Zelfs Paulus betuigt dat Jezus *naar het vlees afstamt van David* (Rom 1:3).

Bovendien wordt Jezus in een paar verhalen hoopvol aangesproken als *zoon van David* en was zijn Davidische afstamming wellicht bekend onder het volk (Mar 10:47; Mat 9:27). Ook in de vroegste christelijke liturgie werd de herinnering aan Jezus' afstamming van David bewaard (Didachè 9:2; 10:6).

Deze afstamming had ook een mogelijke politieke lading. Volgens berichten die Eusebius in zijn Kerkgeschiedenis bewaarde, lieten de Romeinse keizers Vespasianus en Domitianus de familieleden van David vervolgen op verdenking van leidinggevende betrokkenheid bij de joodse opstand. Daartoe hoorden ook de familieleden van Jezus, van wie sommige vooraanstaande functies hadden in de vroegste kerk (Eusebius, Kerkgeschiedenis 3.12; 3.20). Waarschijnlijk is het vanwege deze politieke complicaties dat de Davidische afstamming van Jezus niet in de liturgie bewaard bleef.

Jezus' familieleden zelf hielden zich verre van alle politieke betrokkenheid. Domitianus kreeg te horen dat ze

hardwerkende Galilese boeren waren die alleen een *hemels koninkrijk* verwachtten – en stuurde ze verachtelijk naar huis. Inderdaad zijn er aanwijzingen dat de familie eerder hechtte aan de profetische tradities rond de gestalte van Henoch. De kanonieke brief die wordt toegeschreven aan Juda(s), een broer van Jezus, citeert zelfs uitdrukkelijk de Openbaring van Henoch (Judas 14-15). De familietradie van Jezus was eerder mystiek-messiaans dan politiek-messiaans georiënteerd.

Lucas' compositie

Lucas componeerde zijn evangelie, evenals het boek Handelingen dat hij erop liet volgen, met één oog gericht op het komende Godsrijk en met het andere op de

realiteit van het Romeinse rijk. Hij vermeldt via de kindheidsverhalen wel Jezus' Davidische afstamming, maar stelt deze in het kader van de volkstelling *op bevel van keizer Augustus* (Luc 2:1). Volgens Lucas is het messiaanse rijk niet *aanwijsbaar* of *hanteerbaar*. Het is, met een moeilijk vertaalbare uitdrukking, *midden onder u* (17:20-21).

prof. dr. Peter TOMSON,
werkgroep Christendom-Jodendom.

Feesten met de buren

uw jaarkalender 2014!

met 13 tekeningen van Jan Bosschaert

In deze jaarkalender zijn de feestdata opgenomen en kort uitgelegd. Binnenin vind je ook een overzicht van alle nuttige contact- en internetadressen van de vele religieuze groepen en levensbeschouwingen in Vlaanderen.

Deze unieke kalender is handig voor thuis of op het werk, in de klas of in de vereniging. Een origineel cadeau met inhoud!

Bestellen via Kerkwerk Multicultureel Samenleven (KMS): bestellingen@kms.be of 02 502 11 28
www.kms.be

formaat kalender 21 x 29,7 cm

omvang 28 blz.

prijs: 8,00 euro/stuk (excl. verzendingskost)

kortingen vanaf 20 exemplaren

ISBN 978-90-289-7373-2

I.s.m. Uitgeverij Pelckmans

Gebedsweek voor de eenheid van de christenen

Van 18 tot 25 januari 2014 gaat de Gebedsweek voor de Eenheid van de Christenen door, waaraan het Interkerkelijk Comité van Brussel (ICB) al meer dan 40 jaar deelneemt. Dit jaar is het thema van de Week genomen uit 1 Kor. 1,1-17: *Is Christus dan verdeeld?* Het ICB biedt u een brochure aan, waarin heel wat suggesties gegeven worden voor lectuur en gebed. De inleiding werd verzorgd door ds. S.H. Fuite, voorzitter synodale raad van de VPKB. U kunt de brochure rechtstreeks bij het ICB bestellen: 02/218.63.77 of contact@c-i-b.be

Het ICB organiseert op 23 januari 2014 in de Orthodoxe kathedraal, Stalingradlaan 34 - 1000 om 20:00 een oecumenische gebedswake, waarop u van harte welkom bent.

Fairsterk je kerk

Verkiezing van Fairtrade kerk

Eind 2004 lanceerden Max Havelaar, Oxfam Wereldwinkels en Vredeseilanden de campagne FairTradeGemeente. Later sloot de organisatie 11.11.11 zich erbij aan. Alle organisaties geloven heel sterk in een campagne die zorgt voor gedragsveranderingen bij heel wat verschillende actoren. De campagne breidde zich in andere landen, maar ook in België uit met deelcampagnes zoals Deze school meent het, FairTradeProvincie en FairtradeGemeente. Sinds 2012 is er ook Deze kerk meent het van Ecokerk.

Wist u...

... dat Ecokerk de duurzame beweging is van de Vlaamse kerk, die aandacht vraagt voor ecologie en deze wil verbinden met geloven en kerk zijn?

... dat de VPKB in Ecokerk vertegenwoordigd is in Ecokerk via de werkgroep Kerk in de Samenleving (KidS)?

... dat in 2012 een campagne is gevoerd met de uitdagende titel *Fairsterk je kerk*?! De campagne kende een faire winnaar: een parochie in het Gentse?

... dat Ecokerk deze actie in 2014 opnieuw aandacht geeft met uitbreiding van de criteria: heeft uw kerk oog voor faire handel, voor de natuur en het klimaat, voor een eerlijke productie dichtbij huis?

Oecumene in praktijk

Alle kerk-en geloofsgemeenschappen in Vlaanderen worden door Ecokerk uitgenodigd om mee te doen met de verkiezing van *Fair Trade kerk*! KidS roept daarom alle protestantse gemeenten op om mee te doen met deze verkiezingscampagne. Het zou mooi zijn als een protestantse kerk binnen de prijzen zou vallen. Dit is ook oecumene in praktijk. De campagne loopt van 15 januari tot 15 februari 2014. Begin januari zullen alle Nederlandstalige kerken een digitale vragenlijst toegestuurd krijgen. Als uw gemeente deze opstuurt maakt u kans op een prijs. Deze Fairtrade verkiezing wordt afgerond met prijsuitreiking! Er worden drie prijzen uitgereikt. De prijs-

uitreiking vindt plaats op zaterdag 22 februari 2014 in de St Anna kerk, Linkeroever, Antwerpen. Aanvang om 14.30 uur. Deze campagne is één van de manieren, waarop Ecokerk wil laten zien, dat kerken ook hun verantwoordelijkheid oppakken voor duurzame ontwikkeling.

Meer informatie:

www.fairtradegemeenten.be en www.ecokerk.be

Namens Kerk in de Samenleving (KidS),
ds. Greet HESLINGA.

Brief van de Faculteit voor Protestantse Godgeleerdheid

Als Faculteit hechten we grote waarde aan een goede verstandhouding met de VPKB. Daarom grijpen we bij het begin van dit kalenderjaar graag de gelegenheid aan om u op de hoogte te brengen van de actuele stand van zaken.

Begrotingsdiscipline

Zoals u ongetwijfeld zult weten, is enkele jaren geleden de financiële bijdrage van de kant van de Vlaamse regering drastisch teruggedraaid. Ten gevolge daarvan heeft de Faculteit enkele jaren met verlies gedraaid. In het voorjaar van 2012 heeft de Raad van Bestuur een toekomstplan gelanceerd, dat is gebaseerd op een strikte begrotingsdiscipline en dat enkele instrumenten aanreikt om die te handhaven. Sindsdien worden bijvoorbeeld opengevallen leerstoelen niet automatisch opnieuw ingevuld en wordt gestreefd naar een optimale samenwerking tussen de Nederlandstalige en Franstalige secties en uitwisselingen met zusterfaculteiten in binnen- en buitenland. Niettemin blijft het een uitdaging om met het beschikbare budget het vereiste niveau van onderwijs en onderzoek te waarborgen. We zijn er echter van overtuigd dat we hiermee op de goede weg zijn.

Twee grote uitdagingen

Voor de naaste toekomst staan we voor twee grote uitdagingen.

Allereerst zal in oktober 2014 de Nederlandstalige faculteit worden doorgelicht in verband met de verlenging van de accreditatie op bachelor- en master-niveau. Om te verzekeren dat aan alle noodzakelijke voorwaarden voor het welslagen hiervan optimaal is voldaan zijn de taken van enkele hoogleraren herverdeeld, zodat zij meer tijd en energie kunnen wijden aan deze visitatie. Zo is prof. Erbele-Küster ontlast van de zorg voor de Oud-Testamentische vakken aan Franstalige kant, waarvoor in prof. Taschner, een nieuwe hoogleraar, is aangesteld, terwijl prof. Lambers-Petry de leerstoel Nieuwe Testament gaat bekleden die door het pensioen van prof. Tomson vacant werd.

Daarnaast is het ook noodzakelijk om het soms ietwat eenzijdige beeld van de Faculteit dat binnen de Kerk bestaat te nuanceren. Daarom wordt er opnieuw begonnen met het publiceren van nieuwsitems in de landelijke bladen van onze Kerk. Er zal meer aandacht worden besteed aan de presentie op de districtsvergaderingen. En er zal meer gelegenheid worden geschapen voor de hoogleraren van de Faculteit om voor te gaan in kerkdiensten. Door dat alles hopen we de historische band tussen de VPKB en de Faculteit voor Protestantse Godgeleerdheid nauwer aan te halen en ook voor de toekomst de opleiding van goed geschoolde predikanten zeker te stellen.

Deze tekst is een uitvloeisel van de Raad van Bestuur ter gelegenheid van de synodevergadering van november 2013.

De synodale raad en de redactie van Kerkmozaïek wensen onze lezers een gezegende Kerst en een vreugdevol 2014.

Het Huis van het Protestantisme is gesloten tussen Kerst en Nieuwjaar.

Wereldlepradag

zondag 26 januari 2014

2014 = 140 jaar Leprazending (TLM °1874)

2014 = 60 jaar Wereldlepradag (1954)

2014 is een bijzonder jaar voor de Leprazending: dit jaar is het precies 140 jaar geleden dat Wellesley Bailey, een Ierse protestantse zendeling die actief was in Noord-Indië, de christelijke organisatie *Mission to Lepers* in het leven riep (1874).

Tegenwoordig heet die organisatie *The Leprosy Mission* (TLM). Leprazending-België is een zelfstandige vzw die TLM in België vertegenwoordigt. In 2014 is TLM actief met zo'n 200 projecten in 25 landen, waar lepra nog steeds woekert, en werkt daartoe nauw samen met de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en ILEP.

Begin de jaren 1980 kwam er – eindelijk – een afdoende medicatie tegen lepra, de zogenaamde *multi-drug-therapie* (MDT). In de voorbije 30 jaar werden ongeveer 16 miljoen mensen dankzij opsporing en deze MDT-medicatie genezen van deze vreselijke ziekte. Er is dus al een lange weg afgelegd en in vele delen van de wereld is lepra reeds bedwongen. Maar we zijn er nog niet.

Daarom lanceerde Raoul Follereau in 1954 de idee om de laatste zondag van januari uit te roepen tot Wereldlepradag, om zo elk jaar wereldwijd aandacht te vragen voor het terugdringen van deze ziekte, totdat deze overwonnen wordt. Maar dat de strijd tegen deze vreselijke ziekte nog lang niet is gewonnen, blijkt uit het feit dat ook in 2014 er om de 2 minuten nog een nieuw geval van lepra wordt ontdekt.

En dan moeten we bovendien beseffen dat we er lang niet in slagen om alle nieuwe gevallen van lepra op te sporen, omdat tot op vandaag in vele leefgemeenschappen deze ziekte nog steeds weggemoffeld wordt: lepralijders worden vaak uitgestoten naar afgelegen gebieden, ver uit het zicht, zonder enige hulp, zonder dak, zonder drinkbaar water, zonder elektriciteit of verwarming, zonder gezonde voeding.

Daarom blijven we op u rekenen om met uw gebed en uw giften Leprazending-België en TLM te blijven steunen, ook op deze zestigste Wereld Lepra Dag.

**Leprazending-België vzw
voor een wereld zonder lepra**

Website : www.tlmbelgium.be

Publicatie *Hart-in-actie* aanvragen ?

- via e-mail: tlm.belgium@gmail.com
- schriftelijk: Leprazending-België vzw.,
Postbus 20, 1800 Vilvoorde

Giften aan Leprazending-België vzw:

IBAN: BE88 0000 0009 1441 BIC: BPOTBEB1

Enkel voor particulieren: wenst u een fiscaal attest ? Dat kan, indien u tenminste 40€ per jaar stort via Protestantse Solidariteit:

IBAN BE12 3631 0140 9092 BIC: BBRUBEBB
met vermelding: 'LEPRAZENDING-BELGIË'.

Wenst u een presentatie van Leprazending-België in uw gemeente of op uw school? Of bent u bereid om voor uw gemeente als contactpersoon voor Leprazending-België te fungeren? Laat het ons aub even weten met een e-mail: tlm.belgium@gmail.com

Een nieuw boek met... geestelijke liedjes het nieuwe liedboek

Liederen verdwenen

Niet op tijd gereserveerd, moest ik het lang zonder het nieuwe liedboek stellen. En ik was natuurlijk wel nieuwsgierig naar de inhoud. Daar was immers geheimzinniger over gedaan dan over menig staatsgeheim. Na enkele dagen kreeg ik de inhoudsopgave onder ogen. Het eerste wat ik deed – ik geef het toe – is: kijken of mijn geliefde liederen er nog in staan. En gelukkig heel veel waren er nog, maar tegelijk begon ik ook de eersten te missen. Zonder flauw te willen zijn (u weet wel: altijd maar *half leeg* zeggen terwijl het ook *half vol* is) schrok ik toen de lijst begon te groeien. Dat veel domineespoëzie van J.J.L. ten Kate zou sneuvelen, enfin, daar is begrip voor op te brengen - alhoewel: ook dat is onze geschiedenis en is *Wees gegroet, gij eersteling der dagen* dan echt zo slecht? - maar ook anderen ontbraken. Zonder systematisch te zoeken, zocht en vond ik niet:

- *Meester men zoekt u wijd en zijd* (gez. 170) – maar zie verderop.
- *O zalig heilig Bethlehem* (gez. 131)
- *Gethsemane die nacht moest eenmaal komen* (gez. 180. Exit de verwijzing naar Pascal's *Pensée Jésus sera en agonie...*) Toen ik verder zocht vond ik trouwens ook de andere liederen op deze klassieke melodie niet meer: *Noem d'overtredding...* en *Leer mij o heer uw lijden recht betrachten*.
- *O verbreker aller banden* (gez. 435)
- *Verheugt u christenne tesaam* (gez. 401), Luthers eerste vrije lied, waarin hij op heel persoonlijke en originele wijze het evangelie uitzingt.

Waarom zo vraag je je af zijn deze liederen verdwenen? Melodie en teksten zijn goed. Daar kan het niet aan liggen. Ik hoor het de commissie al zeggen: *Nou, dat kun je vandaag de dag toch niet meer zo zeggen, hoor*. En: *Wees blij met al die nieuwe liederen die erin staan, muzikaal en tekstueel van minstens even goede kwaliteit*.

Liederen eigentijds gemaakt door de berijmer

Nou, dat viel tegen. Toen het Liedboek eindelijk bezorgd werd, was ik – echt – even van slag van wat men dan allemaal wel niet beter heeft geacht – muzikaal en tekstueel – dan de hierboven genoemde liederen. En dan heb ik de kinderliedjes er al buiten gelaten en ook al geaccepteerd dat opwekkingsliederen bijna per definitie op beide punten niet hoog scoren. Ik stelde vast dat het nieuwe liedboek wel heel veelzijdig en breed *lijkt* maar eigenlijk tamelijk beperkt is omdat het criterium van de *verstaanbaarheid* en *bruikbaarheid* alles doortrekt. Niet enkel de nieuwe liederen zijn *eigentijds* (dat kun je verwachten), ook oude en buitenlandse of anderszins vreemde liederen, die dus niet helemaal bij onze geloofs- of liturgiebeleving passen, worden vaak eigentijds gemaakt door de berijmer. Zo vond ik gezang 170 terug, tenminste wat er van over is gebleven. De vertaling van C.B. Burger is vervangen door een nieuwe vertaling van Gert Landman (lied 837):

*Iedereen zoekt U, jong of oud,
speurend langs allerlei wegen:
kronkelig, vreemd, of recht, vertrouwd –
Meester, waar kom ik U tegen?*

Wat klinkt dat zwak vergeleken met de klank- en beeldrijke zinnen die we kennen uit gezang 170. En zo is dat in het hele lied. De enige zinnen die nog overeind staan, zijn *citaten* uit de oude versie. De overige zinnen zijn aan elkaar gerijmd met behulp van een taal die eerder aan redenerend proza dan aan evocerende poëzie doet denken. Platitudes en schijndiepzinnigheid – niet afkomstig van het originele lied, maar uit de geest van dhr. Landman – vervangen de suggestieve kracht van de concrete beelden waarmee Liedgren de *condition humaine* evocerede in zijn lied. Waarom moest die oude vertaling sneuvelen? Ik vermoed dat men de tekst van het oorspronkelijke lied (en van de vertaling van Burger, gemaakt voor de bundel 1938 en door hem herzien voor het Liedboek 1973) wat zwaar op de hand vond. Dat is juist, maar zou dat misschien niet de kracht van dit lied zijn? Juist die wat zwaarmoedige ondertoon maakte gezang 170 anders dan vele andere gezangen. Emil Liedgren dichtte dit lied net na de eerste Wereldoorlog. Veel vertrouwen in het mens-zijn had hij op dat moment niet. Gezang 170 werd zo een van de weinig

existentialistische liederen uit het liedboek. Ingmar Bergman kijkt als het ware om de hoek als je dit lied zingt. In Landman's versie is dit lied ondraaglijk licht geworden. Landman flirt met de gedachte dat de mens op zoek is naar zichzelf, zo'n fijn eigentijds thema. En wat moet ik met 'Als ons denken u ont-kent, kan ons de leegte benauwen'. Dit is toch gewoon een domme uitspraak en literair het tegenovergestelde van wat een dichter gewoonlijk met woorden doet. Hij staat ook niet bij Liedgren. En wat

Liedboek

Zingen en bidden in huis en kerk

hiervan gedacht: 'Volgen wij, Heiland, niet uw spoor: laten wij anderen bloeden, geven wij pijn en angsten door - neem ons dan onder uw hoede.' Naast de lelijkheid van de clichématige taal (die nog niet eens goed loopt) heeft het gebed precies de verkeerde spits. Van Gheluwe zal het graag beamen.

Geestelijk niet ongevaarlijk gefezel is dit. Als dit lied bij de tweede druk niet wordt vervangen door de vertaling van Burger, dan moet op z'n minst onderaan het lied vermeld worden dat dit geen vertaling is van een lied van E. Liedgren, maar een nieuw geestelijk liedje van dhr. Gert Landman, naar een oorspronkelijk idee van E. Liedgren met gebruikmaking van enkele sterke dichtregels van dhr. C. B. Burger.

Van literair spiritueel meesterwerk naar poëtisch oninteressant niemendalletje

Soortgelijke dingen zouden ook gezegd kunnen worden over enkele herberijmingen van de oud-kerkelijke hymnen. De voorname vreemdheid die deze teksten hadden in het Liedboek – en die aan het denken zette (het poëtisch vermogen van J.W. Schulte Nordholt) is grotendeels weg. Ze is vervangen door vlotte eigentijdse *hertalingen* van de hand van dominee-dichters als Sytze de Vries en Andries Goovaert (Vergelijk gezang 370 met het nieuwe lied 204, en gezang 371 met het nieuwe liedje 205). Sytze De Vries is zeker de betere dichter van de twee maar levert hier meer *plichtwerk* (incl. metrische fout in couplet 8) af dan een echte poging om Ambrosius aan het woord te laten komen. Wat Govaert doet met Prudentius' hymne over *het kraaien van de haan*, is een klap in het gezicht van deze 4de eeuwse Spaanse dichter. Hij maakt van een literair spiritueel meesterwerk een poëtisch oninteressant niemendalletje: *Kom uit je warme bed, roept Hij, of ben je ziek, doodop of lui?* Het gevolg van deze handelwijze is dat liederen uit andere tijden en culturen klinken alsof ze vandaag geschreven zijn. En dat is jammer. Door de vreemdheid weg te vertalen ontnemen je de lezer/zanger echter wel een kans om eens iets nieuws te horen, iets te leren. Daarvoor is nu eenmaal enige inspanning nodig.

Tenslotte nog één abominabele misser en drie verzuchtingen

- 955: Ookal heeft Karel Eykman het geschreven: een lied bij het sterven van een kind op de wijs van *Altijd is Kortjakje ziek*, dat doe je niet !
- 498: *Bethlehem, o uitverkoren stad*. Waarom is dit lied wel opgenomen en *O zalig, heilig Bethlehem* (gez. 131) niet ? Antwoord: het eerste heeft de melodie van 'Once in Royal David's city' en de tekst is geschreven door Wonno Bleij (*incontournable* in Holland, maar bepaald geen dichter; er zijn betere vertalingen van dit lied in omloop), terwijl het tweede oud-Nederlands is – niet eigentijds – en dus wat moeite vraagt om te verstaan. Zo sneuvelt echter tegelijk een prachtige Brugse melodie waarvan niemand minder dan Jonker Jan van Eyk (Utrecht) niet genoeg kon krijgen bij z'n openluchtconcerten op het Janskerkhof en die door blokfluitisten nog steeds dolgraag gespeeld wordt.
- Sinds wanneer is het verboden om de gebiedende wijs (als aansporing) in het meervoud te schrijven? In alle psalmen is 'Looft God' vervangen door 'Loof God'.
- Waarom is de eenheid van het Geneefse Psalter verbroken door naast die eerbiedwaardige berijmingen en melodieën allerlei gelegenheds- of doelgroepgerichte teksten en melodieën te zetten ? 'Was ik een schaap, was Hij mijn herder / was ik een schaap, Hij bracht mij verder' naast de Geneefse Psalm 23.

Enfin: er staat veel moois in het nieuwe liedboek: *Voor elck wat wils*, en je mag zelfs Vondel's weeklacht *O Kersnacht, schoner dan de dagen* weer zingen op de wijs van vroeger, maar een kerkelijk Liedboek is het ondanks de liturgische onderdelen niet. Het is gewoon een bundel met geestelijke liederen voor gebruik bij diverse gelegenheden en dient door kerken met de nodige voorzichtigheid te worden gebruikt. En, gij allen die dit leest, beseft: Lieder en bepalen de sfeer (*geest*) van een kerkdienst veel meer dan een preek ooit kan, zij infiltreren de ziel. Dat is de kracht van de muziek en dus ook haar gevaar.

dr. Dick WURSTEN, inspecteur PEGO.

Overlijden ds. André Vogel

Ds. André VOGEL overleed op 23 november jl.

Afkomstig uit Wallis (Zwitserland), studeerde ds. André Vogel theologie te Basel, waarna hij predikant werd in het Belgische Nessonvaux en Verviers-Laoureux.

..... zendings- kwaliteiten vrijwillig in voor de contacten van onze kerken met Rwanda via het Belgisch Zendingsdepartement. Daarnaast was hij ook verantwoordelijk voor het weekblad *Paix et Liberté* en was hij penningmeester van de voormalige *Eglise Réformée de Belgique* tot aan de oprichting van de VPKB. Tot aan zijn pensioen was hij als predikant actief te Frameries.

Onvermoeibare werker als hij was, zette hij zich daarna in voor Protestantse Solidariteit, waarvan hij de mede-oprichter en spilfiguur was. Bovendien ging hij praktisch elke zondag voor in de kerkdienst.

André Vogel was een ware dienstknecht van God, die heel efficiënt werkte in alle eenvoud én discretie. Zijn inzet voor de Kerk en voor de ontwikkelings-samenwerking was enorm, net zoals zijn liefde voor de Afrikaanse zusters en broeders.

De synodale raad drukt bij deze zijn medeleven uit aan de familie.

Colofon

Verantwoordelijke uitgever
ds. Steven FUITE

Redactieteam
Bea Baetens
ds. Arjan Knop
ds. Ernst Veen
dr. Dick Wursten

Redactieadres:
Brogniezstraat 44 - 1070 Brussel
tel.: +32-(0)2-511 44 71
fax.: +32-(0)2-510 61 74
E-mail: kerkmozaiek@vpkb.be

Website :
<http://www.vpkb.be>

Prijzen Kerkmozaïek

- Individueel abonnement: 20,00 euro
- Groepsabonnement: 15 euro (vanaf minimum 5 exemplaren naar éénzelfde adres)
- Steunabonnement: 25,00 euro

Vorige nummers Kerkmozaïek
<http://www.hipgo.be/kerkmozaiek/>

Storten
kan op onderstaand nieuwe rekeningnummer van de Verenigde Protestantse Kerk in België vzw
Brogniezstraat 44 - 1070 Brussel
ING BE06 3100 0835 5022

De redactie behoudt zich het recht voor om bepaalde artikelen niet te publiceren, indien nodig in te korten en/of redactioneel te bewerken. Zij is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en slechts ten dele voor de stijl.

Organisaties en tijdschriften, niet behorend tot de VPKB, die artikelen uit het maandblad Kerkmozaïek geheel of gedeeltelijk wensen over te nemen of te bewerken, dienen dit schriftelijk aan te vragen op het redactieadres.

Wat betreft de richtprijs voor advertenties kunt u zich wenden tot de redactie. Zij behoudt zich het recht voor om deze al dan niet te plaatsen.

Sluitingsdatum volgende Kerkmozaïek:
13 januari 2014.